

Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020

Axa Prioritară 6: Educație și competente / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive

Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”

Cod proiect: POCU/904/6/25/146587

Beneficiar: Ministerul Educației

Partener 2 - Universitatea Transilvania din Brașov

Perioada de implementare – 1 aprilie 2021 – 31 decembrie 2023

Responsabil local partener,
Conf. Univ. Dr. Mihaela VOINEA

Transformarea activităților de rutină și de tranziție în activități de învățare

Rutinele și tranzițiile

Rutinele zilnice reprezintă activitățile ce se repetă zilnic, o dată sau mai multe ori aproximativ la același interval de timp și care, practic, au aceleași conținuturi (sosirea copilului la creșă, micul dejun, igiena – spălatul și toaleta, masa de prânz, somnul de după-amiază, gustările, plecarea). Activitățile de rutină se desfășoară pe tot timpul zilei și au un rol deosebit în dezvoltarea personală a copilului. Aceste rutine sunt foarte importante pentru copil, pentru dezvoltarea lui în general, exersarea unor abilități, pentru ordine în gândire și acțiune, pentru disciplinarea copilului, îndeosebi pentru faptul că activitățile de rutină oferă și multe ocazii de învățare.

Derularea activităților de rutină are loc cu susținerea copilului de către adult atât în mediul educațional, cât și în cel familial, consistența acestora fiind esențială pentru copil. Copiii mici se simt în siguranță, atunci când pot prevedea secvențele acestor evenimente și pot controla în acest fel mediul. Aceste repere de siguranță pentru copil își au efectele și în aspect cognitiv, atitudinal, socio-emoțional, al dezvoltării limbajului.

De exemplu, atunci când copiii sunt anunțați de educatoare că urmează mic-dejunul sau că trebuie să iasă în curte la joacă, ei demonstrează că au capacitatea de a participa la programul

de educație, că sunt mândri, că știu ce se întâmplă, unde merg, ce urmează să facă și că, în ultimă instanță, au posibilitatea alegerilor și deciziilor. Copiii își însușesc, în felul acesta, concret și devreme, simțul timpului, participând la programul zilei. Astfel, ei încep să înțeleagă concepte precum: momentele zilei, succesiunea lor și activități specifice acestora. Această securizare a copiilor, prin participarea la succesiunea momentelor zilei, îi ajută pe mulți dintre ei să aibă încredere și să accepte mai ușor separarea de părinți la intrarea în colectivitate.

Activitățile incluse în rutina zilnică se referă la:

- sosirea și plecarea la/din creșă;
- activitățile de joc și învățare;
- hrănirea și servirea mesei;
- menținerea igienei;
- îmbrăcarea;
- odihna.

Momentul venirii copilului la creșă

Este un moment foarte important al zilei. Într-un spațiu familial, neoficial, discutăm cu părinții în prezența copilului, despre viața sa de acasă, despre observațiile pe care aceștia le au în ceea ce-l privește. Este foarte important să-i oferim timp necesar copilului pentru a se despărți de părinții săi, cu îmbrățișări, pupici și asigurări de faptul că vor veni să-l ia acasă. Este important pentru copil să ne audă discutând cu părinții despre programul lui - aceasta îi trezește interes, curiozitate și îi face mai ușoară despărțirea de părinți.

Ritualul despărțirii și al salutului zilnic va fi folosit ca reper pentru structurarea încrederii copilului în noul mediu și pentru înțelegerea conceptului de „program/serviciu” (așa cum mama/tata merge la serviciu și au un program de activitate, așa și el/ea trebuie să meargă la creșă și să respecte un program anume, acesta fiind „serviciul” lui/ei).

Momentul sosirii și plecării este folosit de părinți și educatori pentru împărtășirea evenimentelor de la creșă, de acasă referitor la comportamentul copilului, aspecte îmbucurătoare, noile sale achiziții sau aspecte mai puțin pozitive ce necesită urmărire și îmbunătățite acasă. La sosire și la plecare este important ca educatorul să creeze o atmosferă plăcută, caldă, în care copilul să pătrundă cu încredere. Prezența cadrului didactic, o mângâiere prietenoasă, un zâmbet,

o jucărie, un prieten îl fac pe copil să accepte mai ușor despărțirea de părinți și să-i întărească dorința de a veni și a doua zi la copii și educatoare, la jucării.

Avantajele acestui tip de activitate:

- copilul se simte recunoscut ca individualitate (ne interesăm despre el, el este important);
- putem primi informații bogate de la părinți în ceea ce privește venirea sa din mediul familial;
- face legătura între viața de acasă și mediul creșei;
- susține copilul și părintele în procesul de separare;
- susține părintele în consolidarea abilităților parentale prin informare și valorizare.

Întâlnirea de dimineață în grupul de copii. Salutul.

Întâlnirea de dimineață este o activitate planificată, structurată pe patru momente specifice: *salutul, împărtășirea cu ceilalți, activitatea de grup și noutățile zilei*. Întâlnirea de dimineață contribuie la formarea vocabularului, li se stimulează curiozitatea, împărtășesc cu ceilalți impresii, curiozități, dorințe, cunoștințe, copiii interacționează unii cu ceilalți.

Prin „Salut” copiii învață despre politețe, însușindu-și expresiile specifice momentelor zilei, învață să comunice cu adulții (educatoarea și părinții celorlalți copii). Deși pare simplu, trebuie exersat mult timp până când un copil să simtă ritmul zilei și să înțeleagă că expresia „Bună dimineața!” nu se folosește și seara, la plecare.

Putem organiza activități individuale care să includă prezența zilnică și dispoziția copilului la sosire. De exemplu, putem pune la dispoziția copilului trei panouri care exprimă stări diferite: fericit, curios și preocupat. Când ajung copiii în grupă își așează fotografia pe panoul care reprezintă starea pe care o trăiește.

În cadrul activității de realizare a prezenței copiii se caută cu privirea, își adresează întrebări despre cei absenți. Astfel copiii vor învăța să observe dacă sunt toți colegii lor, să învețe numele colegilor, să manifeste interes și grijă pentru prieteni, afecțiuni.

Avantajele acestui tip de activitate de rutină sunt:

- încurajează deprinderile sociale ale copiilor. Ei își dezvoltă capacitatea de a-și aștepta rândul, de a-și repera locul în cadrul grupului de copii;
- dezvoltă limbajul copiilor (îi ascultă pe ceilalți cum vorbesc, cum se exprimă), memorează numele altor copii, află că în grupă și alți copii mai au același nume ca și el;
- stimulează dezvoltarea emoțională a copiilor, permițându-le să vorbească despre sine, despre ceea ce simt
- învață despre politețe, însușind expresiile specifice momentelor zilei, învață să comunice cu adulții, să-și dezvolte vocabularul;
- determină care este starea grupului de copii în acea zi. Cu această ocazie, putem să le transmitem copiilor și informații despre ce urmează să facem astăzi, să le reamintim tema săptămânii.

Gimnastica de înviorare

Gimnastica de înviorare se desfășoară zilnic până la mic-dejun, timp de 7-10 minute, în aer liber sau în încăpere și contribuie la ridicarea tonusului emoțional și muscular al copilului.

Gimnastica are un caracter distractiv, se poate face pe muzică deoarece acompaniamentul muzical creează o atmosferă plăcută, de bucurie și cuprinde exerciții cu caracter imitativ. Pentru desfășurarea gimnasticii de dimineață se aleg exerciții specifice nivelului de vârstă și poate include diferite exerciții în cerc, tipuri de mers (mersul ursului, al vulpii), alergări, sărituri (ca iepurașii, ca broscuțele). Ansamblul de exerciții trebuie repetat pe parcursul a două săptămâni, apoi se pot introduce treptat și alte exerciții. Toate aceste exerciții sunt îndeplinite de copii cu mai mare plăcere dacă sunt însoțite și de versuri ce reprezintă diverse animale, obiecte.

Copilul învață să meargă în rând cu alți copii, să îndeplinească diferite mișcări/imitări la comanda adultului.

Igiena, spălatul și toaleta

- ***Momentele de îngrijire (toaleta și schimbarea hainelor)***

Acestea sunt momente pe care trebuie să le petrecem doar cu un copil. Acest tip de activitate este foarte important pentru copil și care are multiple avantaje: putem să îi vorbim, să îl privim și să îl lăsăm să ne privească. Sunt momente privilegiate pentru copil și foarte bogate din punct de vedere afectiv.

Copilul venind la creșă și trecând prin niște etape de adaptare îi pot apărea astfel de situații neprevăzute. Copiii vor fi schimbați ori de câte ori e necesar, în condiții de igienă maximă, iar personalul va valoriza aceste momente comunicând cu copilul.

Se va avea în vedere permanent că schimbarea lenjeriei, folosirea toaletei și spălătul pe mâini sunt întotdeauna experiențe de învățare.

Alt pas în formarea unor concepte este acel de orientare în spațiu, de reținere a denumirii diferitor încăperi și a obiectelor personale: mergem în vestiar la dulapul tău de culoare...., să luăm/scoatem bluza, căciulița; mergem la baie să ne schimbăm, să ne spălăm pe mâini etc.

- ***Igiena***

Vârsta antepreșcolară și preșcolară sunt cele mai potrivite pentru formarea deprinderilor igienice. Pentru formarea acestora educatorul trebuie să acorde o grijă deosebită pentru ca toate componentele acțiunii să se desfășoare exact în aceeași ordine. Educatoarea împreună cu copilul/copiii va exersa aceleași activități de igienă, verbalizându-le: acum ne spălăm mâinile cu săpun, le ștergem cu prosopul de hârtie.

Spălarea mâinilor este cea mai eficientă metodă de prevenire a bolilor infecțioase. Prin repetarea acestor activități zilnice copiii învață că spălătul mâinilor este obligatoriu înainte și după masă, după toaletă, după plimbare, după joaca cu animăluțele. Pe lângă deprinderile practice copilul învață deprinderi/abilități de lucru/interacțiune cu diverse obiecte, însușiri ale obiectelor, își îmbogățește vocabularul (apa - curge, robinetul – se deschide/închide, săpunul – face spumă, miroase, alunecă, prosopul – ne ștergem pe mâini, față, este moale), învață reguli de spălare a mâinilor (suflecăm, mânecile, udăm mâinile cu apă, săpunim, le spălăm bine, bine, clătim, ștergem, nu vărsăm apă pe jos), reguli de interacțiune (ne așteptăm rândul, nu ne înghesuim).

Servirea mesei

Momentul mesei este unul foarte important pentru formarea unor deprinderi alimentare favorabile unui stil de viață sănătos. Ei își exersează simțurile și recunosc ce gust are mâncarea,

ce culoare, miros, astfel știu ce gust au alimentele gătite și ce le place. Alimentele și momentele în care se servește masa pot fi utilizate pentru consolidarea denumirii culorilor, formelor, numerelor, a abilităților sociale, de politețe (mulțumesc, poftim, poftă mare), exersarea limbajului și a abilităților motrice și igienice (învață să mânuiască lingura, să mănânce independent, fără zgomot, risipă sau murdărie).

Cerințele acestui tip de activitate:

- să răspundă nevoilor fizice ale copilului;
- să favorizeze descoperirea de noi gusturi;
- să dezvolte motricitatea fină și grosieră (utilizarea lingurii), coordonarea mână-ochi;
- să integreze reguli sociale (cum se stă la masă, cum se ține lingura);
- să încurajeze autonomia copilului.

În măsura în care se poate, este bine să mâncăm împreună cu copiii, copilul având nevoie de exemplul personal, cu atât mai mult cu cât suntem persoana de referință pentru copil.

Copiii diferențiază tipurile de mese, învață părțile zilei. Astfel pot fi create oportunități de învățare, prin întrebări precum:

- Ce legume sunt în supă, pizză, salată?
- Ce culoare are supa, ciorba?
- Ce formă are....?
- Din ce se compune salata, ciorba?
- Câți cartofi sunt în ciorbă? Câte boabe de mazăre sunt în supă?
- Ce este aceasta? (jocuri de recunoaștere și denumire)
- Cum crește....? (înțelegerea evoluției plantei).

Somnul și perioada de relaxare de după amiază

Una din nevoile de bază ale copilului mic este cea de repaus și somn pentru a se odihni și pentru a recupera energia și a se dezvolta sănătos. Fiecare copil are propriul ritm de somn și de aceea trebuie să luăm în considerație caracteristicile fiecărui copil din acest punct de vedere atunci când planificăm activitățile unei zile. Această activitate:

- răspunde nevoii de repaus și odihnă a copilului;
- permite recuperarea fizică și psihică a copilului;

- îi oferă copilului ocazia de a se regăsi singur, în liniște, după momente de stimulare și activitate.

Pentru relaxare, putem utiliza un spațiu special amenajat, chiar în sala de activități, astfel încât copilul să poată avea acces nemijlocit la satisfacerea nevoii sale, în timp ce grupul de copii este activ. De asemenea, putem planifica ca program de somn pentru toți copiii, intervalul orar 13.00-15.00, după masa de prânz și activitățile legate de igienă (spălat pe dinți, mers la toaletă), ajutăm copiii să se schimbe în pijamale pentru somn.

Pentru siguranța și menținerea stării de sănătate, e important pentru copii să se odihnească în fiecare zi în același pătuț etichetat printr-un desen/imagie, poză cu copilul. Hotărâți împreună cu copilul care va fi locul său de odihnă și evitați schimbările.

În dormitorul grupei copilul învață să se îmbrace/dezbrace, să își așeze în ordine hainele, activități pe care le face la început cu stângăcie pentru că necesită o bună coordonare psihomotorie. Sugerați copiilor să se ajute unii pe alții.

Din partea educatoarei, această perioadă a zilei impune o bună organizare, calm, atenție, blândețe și multă răbdare pentru că fiecare copil are nevoie de sprijin și îndrumare.

Odihna pentru copii este un moment important, dar nu întotdeauna copiii acceptă să doarmă, copiii nu trebuie impuși, obligați să doarmă, dar educatorii pot încerca diferite modalități de a-i determina pe copii să se odihnească:

- citirea unei povești sau ascultarea poveștilor preferate;
- ascultarea unui CD cu muzică de relaxare;
- acceptarea copiilor la somnul de după-amiază cu o jucărie sau cu un obiect liniștitor.

Plecarea de la creșă.

Plecarea acasă a copilului de la creșă este o activitate la fel de importantă ca și venirea la creșă și are același scop: asigurarea continuității vieții copilului între cele două medii importante pentru dezvoltarea sa (creșă și casa). Acesta mai este și un moment important pentru consolidarea relației noastre cu părintele copilului, transmițându-i informații despre reușitele/succesele copilului de peste zi, despre ce ne-am dori să continue să facă acasă în vederea consolidării unor deprinderi.

Este posibil ca un copil să își dorească să plece cu o jucărie de la creșă. În acest context, stabiliți regula împreună cu părintele, că o va aduce cu el „mâine dimineață și vei avea grijă să

doarmă bine cățelușul, ursulețul”. Trebuie să vă asigurați că la plecare jucăria personală a copilului pleacă cu el. Aceste obiecte purtate de copil de acasă la creșă și invers, sunt elemente care îl securizează și îi conferă o continuitate dintre creșă și casă, suportând mai ușor separările și ajutându-l în procesul de adaptare și readaptare.

Regulile stabilite în creșă

Regulile la fel fac parte din rutinele din viața copilului. Atunci când stabiliți activitățile de rutină, este important să le prezentați și regulile acestora. Regulile sunt necesare:

- pentru a securiza copilul, grupul de copii;
- pentru a menține un mediu stimulativ pentru copii;
- pentru a asigura o bună relație între copii;
- pentru a-l ajuta să își asume și integreze reguli sociale;
- pentru a evita situațiile conflictuale între copii, între părinți și îngrijitori, părinți-părinți;

Vom încerca să elaborăm reguli simple, înțelese și acceptate de copil. La vârsta mică mai puțin putem implica copiii în elaborarea regulilor, doar în exersarea și repetarea zilnică a acestora (la fiecare sosire sau plecare, la fiecare moment de masă sau de igienă, înainte de a dormi). Este important ca aceste reguli să fie redată și prin niște pictograme, formulate scurt, la care vom apela. Mesajul acestor reguli va fi formulat pozitiv, pornind de la: Eu mă joc în liniște. Eu îmi spăl mâinile înainte de a mânca, răsfoi o carte. Eu vorbesc încet. Eu mângâi păpușa/prietenul. Eu strâng jucăriile.

Evitați formularea mesajului cu o negație: Nu răsfoim cărțile cu mâinile murdare. Nu ne batem etc. Regulile pot fi amintite ca elemente de tranziție („Acum mergem să ne culcăm și știți că urmează să ne schimbăm în pijamale”). Facem trenuțul și mergem la baie să ne spălăm pe mâini.

Tranzițiile

Fiecare moment al zilei reprezintă o oportunitate de învățare și cu cât contextele de învățare sunt mai diverse, cu atât sunt mai valoroase experiențele trăite și achizițiile dobândite în urma lor.

În creșă toate activitățile care se desfășoară împreună cu copiii reprezintă experiențe de învățare pentru copil, pornind de la momentele de rutină sau tranziție, care consolidează anumite

deprinderi, abilități ce contribuie la autonomia copilului, socializarea cu adulții de referință și colegii, sănătatea, igiena și protecția lui, dar și pot extinde cunoștințele și experiențele acumulate prin activitățile integrate (centrate pe anumite obiective și conținuturi).

Tranzițiile sunt momente de scurtă durată care fac trecerea dintre rutine și activitățile de învățare, de la momentele de activitate educativă la cele de îngrijire, între diversele momente ale zilei. Atât rutinele, cât și tranzițiile constituie activități în care copiii învață, pentru că se comunică tot timpul cu ei, iar aceste ocazii trebuie exploatate pentru a repeta sau consolida anumite deprinderi sau cunoștințe. Ele sunt niște pauze între diverse activități. Ele pot prinde forma unui mers ritmat, cântând un cântecel sau mișcări cunoscute de copii, imitarea unor animale însoțite de cântec, un mic joculeț etc. Tranzițiile liniștesc, relaxează copiii și îi binedispun pentru a se concentra mai ușor asupra activității ce urmează. Tranzițiile stimulează sau mențin activ interesul copiilor, le determină implicarea afectivă și îi antrenează în acțiuni dinamice. Datorită structurii lor deosebite, acestea asigură o participare activă, atractivă și stimuloare a copiilor, introdusă scenaristic și plăcut, cu o atmosferă de bună dispoziție.

Rolul educatoarei este acela de a căuta și însera în programul zilnic acele tranziții care se armonizează cu celelalte activități și creează împreună scenariul zilei, dar care în același timp se potrivesc cu specificul și nevoile grupei. Utilizarea zilnică a tranzițiilor sub formă de versuri, cântece, jocuri de mișcare îi determină pe copii să treacă în mod organizat de la o etapă la alta, îi ajută să își dea seama, să înțeleagă ce urmează să facă, fără să mai fie necesare indicațiile monotone și plictisitoare de genul: „Acum adunăm jucăriile și ne așezăm pe scăunele” sau „Facem rândul câte doi” etc, iar pe de altă parte frumusețea versurilor și a rimelor, a melodiilor îi încântă pe copii.

Mijloacele de realizare a tranzițiilor:

- jocuri cu text și cânt se pot executa pentru a-i strânge în cerc la Întâlnirea de dimineață, sau la Evaluarea zilei, pentru repartizarea în Centre de interes;
- recitative ritmice („Melcul”, „Ursul”, „Iepurașul”, etc. - se execută mersul în poziția ghemuit cu mâinile pe genunchi, în cerc, mersul legănat, mersul săltăreț cu mâinile strânse la piept);
- jocurile de degete - se pot executa înainte și după activități care solicită musculatura fină;

- numărătorile - se pot folosi pentru a alege copiii care vor face anumite activități de autogospodărire, așezarea încălțămintei de interior înainte de a merge la masă, curățenie și ordine în Centre;
- frământările de limbă - se folosesc în funcție de tulburările de vorbire întâlnite la copiii din grupă. Pentru corectarea pronunției e necesar să se repete zilnic câte un exercițiu;

Pentru dezvoltarea deprinderilor igienice a copilului să avem ritualuri legate de aceste momente: fie că facem „trenulețul ” până în dormitor/spațiul destinat somnului, fie că avem un cântecel pe care îl vom utiliza, astfel încât copiii să integreze regulile legate de igienă (de igienă personală, de igiena somnului). Atunci când copilul realizează diverse activități, anunțați cu câteva minute înainte că e timpul să se pregătească pentru încheierea lucrului, a jocului: „La semnalul/sunetul clopoțelului vom începe să facem curățenie pe masă, să strângem jucăriile, să mergem să ne îmbrăcăm” etc.

- Aduce-ți o clepsidră mare, (de 5/10 minute) și cereți-le să termine curățenia până la golirea ei.
- Folosiți instrumente sonore, de exemplu: clopoței, tobă, maracas, pentru a marca momentul încheierii lucrului.
- Participați alături de copii la curățenie. Înainte de curățenie, puteți interpreta câteva versuri din cântece.
- Acordați timp suficient copiilor care nu au terminat lucrul. De exemplu, dacă un copil care lucrează la șevalet e concentrat să termine, nu-l mai solicitați pentru curățenie.
- Implicați copiii care au terminat lucrul într-o activitate: să interpreteze un cântec, un joc, ca să nu se plictisească.

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale, dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi realizat sub forma unei cărți, a unei case în care un copil realizează diverse activități. Acest panou poate fi ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervale de ore, în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul se face zilnic verbalizând, discutând acțiunile, activitățile ce urmează a fi întreprinse, realizate în grupă cu copiii. Programul

zilnic va fi discutat și cu părinții, pentru a-i asigura că activitatea din grupă este bine planificată, iar acesta trebuie respectat.

Bibliografie

1. „Educația timpurie în România”, Step by Step-IOMC-UNICEF, Vanemmonde, 2004.
2. Dima A., Cojocaru V., Pelivan V., Terzi-Barbaroșie D., Turchină T., Vrînceanu M., Zotea N. ”1001 idei pentru o educație timpurie de calitate. Ghid pentru educatori”, Chișinău, 2010.
3. Dr. Ehrich Lisa Catherine 2013 și Statul Victoria Departamanetul de Educație și Dezvoltare Timpurie a Copilului, 2010

Elaborat de

Florescu Daniela,